

Krigsgravar i Sverige

Av krigsgravinspektören vid Försvarsstaben,
kyrkogårdsföreståndare Hilding Claesson

Under de gångna krigsåren har många främlingar fått sin sista viloplats på svenska kyrkogårdar. De första krigsåren var det så gott som utslutande krigsdeltagare och sjömän från de krigande nationerna, som bäddades ner på kyrkogårdarna utefter våra kuster.

Efter Danmarks och Norges okupation fingo även några av våra danska grannar sitt vilorum i svensk jord medan norr-männen — vad jag vet — undantagslöst undergingo eldbegängelse varefter deras askor bevarades i Sverige till befrielsens dag då de fördes hem till Norge. Så var också förhållandet med de danskar, som undergingo eldbegängelse.

Till en annan grupp hörde alla de flyktingar av vitt skilda nationaliteter, som flydde undan tyska slavdrivare i Norge och Finland. Många av dessa voro krigsfångar eller tvångsarbetare i organisation Todt. Över snöhöljda fjäll uppe i norr försökte de att taga sig fram över den svenska gränsen till bebodda trakter och till friheten. Somliga lyckades under oerhörda strapatser — andra misslyckades och deras kroppar fick bäddas ner uppe i fjällvärlden i de fall det var omöjligt att föra dem ner till kyrkogårdarne. Så sent som hösten 1945 höll en av våra lappmarkspräster på att duka under efter att han uppe i fjällvärlden jordfäst en rysk flykting.

De amerikanska och brittiska gravarna härbärgera stoffen av flygare, som störtat över svenskt område eller flutit iland vid våra kuster. Så gott som samtliga amerikaner äro begravda på *Malmö Östra kyrkogård* där en sönderskjuten flygplanspropeller och en rad vitmålade kors påminner om det hårda öde, som drabbade dessa unga män. Och på *Pålsjökyrkogården* i Hälsingborg har c:a femtio brittiska flygare

Fig. 178.
Amerikanske
Flyvergrave paa
Malmö Östre
Kirkegaard. Gravene i
Forgrunden er ikke
Krigsgrave.
Foto: G. V. Walberg.

bäddats ner. De enkla, vita korsen bära utom namnet på den som vilar därunder, inskriptionen: *Died for his Country*, en enkel och värdig inskription och en inskription med stil. Dessutom finnas brittiska gravar lite varstades på svenska kyrkogårdar. De äro icke samlade på samma sätt som de amerikanska gravarna.

De tyska gravarna äro också ganska spridda. Ett större antal finnes i *Trälleborg* där de samma äro försedda med ek-kors och inskurna hakkorseblem. Det största antalet tyska gravar, som samlats på en plats är på *Kvibergskyrkogården* i Göteborg. Hit fördes de c:a 100 tyskar, som bärgades utefter den bohuslänska kusten i samband med »Westfalen« undergång i september 1944. Gravarna ha inga kors eller andra minnesmärken. Såvitt jag vet ha tyskarne icke på någon kyrkogård i Sverige anbrakt de järnkorsliknande gravvårdar av trä, Hitler i en

Fig. 179.
Polske Flygtningegrave
paa Lund Nordre
Kirkegaard. Korsene er
svensk Krigsgravmodel.
Blomsteranordningen
efter britisk Monster.

Fig. 180.
Britiske Flyvergrave
paa Pålsvö Kirkegaard
i Helsingborg.

Fig. 181.
»Den ukendte Soldat«
i Lund.

kungörelse den 14. juli 1942 fastställde, som de enda tillåtna över tyska soldater varhållst de än funno sin grav. I Bergen i Norge togs för exempel alla äldre kors bort och ersattes med »jernkorstypen«.

Under 1944—1945 har en annan kategori krigsgravar kommit till. Det är flyktingsgravarna. Hösten 1944 kommo tusentals finnar över den svenska gränsen vid Torne och Muonio älvar då de flydde undan tyskarna från sina brinnande hem i det härjade Nordfinland. Något senare kommo norrmännen över milsvida fjällvidder i Sveriges ödsligaste trakter. Det var åtskilliga — särskilt finska barn — som icke fick återvända till sina hem. De bäddades ner på våra nordsvenska kyrkogårdar. Våren 1945 började de vita bussarna bringa sina färder genom Danmark och något senare de svenska båtarna mellan Lübeck och de skånska hamnarna. Passagerarna buro fängnummer från Tysklands mest beryktade fängläger. Bland dessa undernärda och dödssjuka blev det många, som icke kunde räddas. Enstaka personer voro så sjuka att de icke kunde lämna uppgift om sina namn. Namnlösa vila de på svenska kyrkogårdar. De ha blivit en motsvarighet till den »okände soldaten«, en symbol för de miljoner, som trampats ner av mänsklighetens fiender — som bränts i Gestapos krematorier. Bland dem som fått sina gravar på svenska kyrkogårdar äro polackerna i avgjord majoritet men här saknas knappast någon europeisk nation. På *Lunds Norra kyrkogård* återfinnes polska, holländska, jugoslaviska, italienska, ryska, estniska och tyska gravar. Den tyska, som fick sin viloplats i Lund kom från ett av de beryktade tyska koncentrationslägren där hon spärrats in för sin tros skull. Fransmännen samlades på *Malmö Östra kyrkogård*, ungrarna, som allesammans voro mosaiska trosbekännare, har begravts på den *mosaiska begravningsplatsen i Malmö*.

Fransmännen komma sannolikt att föras

till sitt hemland. Även de belgier, som begravts i Sverige, har det varit tal om att föra hem.

För närvarande dryftas inom myndigheterna ett förslag att lägga upp ett generalregister över samtliga främmande gravar i Sverige. Det skulle läggas upp nationvis och tillställas såväl de berörda legationerna i Sverige, som Internationella Röda korsets byrå i Genève. Orginalet skulle förvaras i Sverige — förslagsvis hos svenska Röda korset. Avsikten med registret är att underlätta sökandet efter försvunna anförvanter.

Opmaaling og Kortlægning

Af Havebrugskonsulent H. Breinholt Nielsen

Naar man kommer ud paa Landets Kirkegaarde, undres man ofte over den Uorden, der, kan være med Hensyn til Begravelsernes Data, hvem, hvor og hvornaar der er begravet m. m. Denne Uorden findes især paa Landsbykirkegaardene og kan skyldes flere forskellige Aarsager; een af de vigtigste Aarsager er, at der enten helt mangler et Kirkegaardskort, eller at Kortet er saa forældet, at det ikke viser den nuværende Situation paa Kirkegaarden. Begravelsesprotokollen kan i de fleste Tilfælde udmærket godt føres af Kirkevæрге eller Graver, medens Udfærdigelse af et Kirkegaardskort eller Revision af dette volder større Vanskeligheder, da Kirkevæрге eller Graver ikke er kendt med Fremgangsmaaden ved Opmaaling eller Kortlægning.

Paa større Bykirkegaarde er der dog undertiden ansat en (f. Eks. Havebrugskandidat), der vil kunne udføre dette Arbejde. Til Orientering for de mindre Kirkegaardes Ledelse skal jeg i den følgende Beskrivelse gøre Rede for, hvorledes et Kirkegaardskort fremstilles, eller et gammelt Kort korrigeres.

Loven kræver et saadant Kort: Lov Nr.

Fig. 182—183.
Landmaalergerjerne lægges frem, — og Indmaaling af Kirkegaardsdetaillerne paabegyndes.

282 af 30. Juni 1922, § 22, Stk. 2, siger: *Ligeledes skal der være et Kort over Kirkegaarden, paa hvilket hver Grav afmærkes med Nummer.*

Kgl. Anordning af 10. Decbr. 1927 om Kirkegaarde, § 17, Stk. 2: *Endvidere skal der være et Kort over Kirkegaarden, paa hvilken enhver Grav afmærkes med Nummer. Kortet bør findes i to Eksemplarer, der opbevares paa forskellige Steder.*

Cirkulære af 12. Dec. 1927 vedrørende ovenstaaende Kgl. Anordning: *Ministeriet ønsker dernæst særlig at henlede Opmærksomheden paa Bestemmelsen i Lovens § 22, jfr. Anordningens § 17, om, at der til Overholdelse af Orden med Gravstederne ved enhver Kirkegaard skal findes en af Provsten autoriseret Kirkegaardsprotokol samt et af Synet godkendt Kirkegaardskort, det sidste i to Eksemplarer. For at undgaa den Mangel paa Orden med Hensyn til Gravstederne, som i mange Tilfælde*